

РІШЕННЯ ЩОДО ПРИСУДЖЕННЯ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ КАНДИДАТА НАУК

Спеціалізована вчена рада Д 29.053.03 Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава), Міністерство освіти і науки України на засіданні прийняла рішення щодо присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук **Сокіл Людмилі Михайлівні** на підставі прилюдного захисту дисертації «**Розвиток народної хореографічної сценографії в закладах позашкільної освіти (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)**», підготовленої у вигляді рукопису за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

26 серпня 2024 р., протокол № 3

Сокіл Людмила Михайлівна, 1967 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 1988 році Полтавський державний педагогічний інститут ім. В.Г. Короленка за спеціальністю «Педагогіка і методика початкового навчання» та здобула кваліфікацію учитель початкових класів середньої школи.

У 2017 р. закінчила Київський національний університет культури та мистецтв й отримала повну вищу освіту за спеціальністю «Хореографія» та здобула кваліфікацію магістра хореографії.

У 1998 р. закінчила аспірантуру при Харківському державному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди за спеціальністю – теорія і історія педагогіки, Міністерство освіти і науки України.

З 2016 року працює на посаді асистента кафедри музичного мистецтва та хореографії навчально-наукового інституту мистецтв ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава).

Дисертацію виконано в ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава), Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: **Цебрій Ірина Василівна**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри музичного мистецтва та хореографії навчально-наукового інституту мистецтв ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава).

Здобувач має 13 праць: із них – 6 публікацій у фахових виданнях України, 1 публікація в зарубіжному виданні, 2 навчально-методичних комплекси, 4 публікації апробаційного характеру (матеріали конференцій та інші видання), у тому числі:

1. **Сокіл Л.М., Цебрій І.В.** Професійна діяльність вітчизняних педагогів-хореографів на межі ХХ – ХХІ століть в контексті позашкільної освіти. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2024. Вип. 62. С. 89-101. DOI: <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2023.61.05>

2. **Сокіл Л.М.** Основоволожні принципи роботи над народною сценографією в закладах позашкільної освіти. *Вісник науки та освіти* (Серія «Педагогіка», Випуск № 3 (31). 2024. С. 666-673 DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3\(31\)-663-676](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3(31)-663-676)
3. **Сокіл Л.М.** Традиційні та новаційні методи в народній сценографії кінця ХХ – початку ХХІ століть. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2024, № 1-2 (135-136). С. 219-232. DOI [10.24139/2312-5993/2024.01-02/219-232](https://doi.org/10.24139/2312-5993/2024.01-02/219-232) (URL : https://pedscience.sspu.edu.ua/?page_id=5800)
4. **Сокіл Л., Цебрій І.** Збереження традицій української народної сценографії Полтавщини в педагогічній діяльності хореографів-постановників. *Естетика і етика педагогічної дії: збірник наук. праць/ Інститут пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; ПНПУ ім. В. Г. Короленка. Вип. 29. Київ; Полтава: Талком, 2024. С. 91-102.*

Офіційні опоненти:

Черкасов Володимир Федорович, професор, доктор педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – теорія та історія педагогіки, професор кафедри музичного мистецтва Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради подав позитивний відгук із зауваженнями:

1. На наш погляд, варто детальніше зупинитися на змінах до Закону України «Про позашкільну освіту» (2000р.), і показати, як вони стосувалися народної хореографічної сценографії.

2. Дослідження набуло більшої наукової цінності, якби б у підрозділі 1.3. «Професійна діяльність вітчизняних педагогів-хореографів на межі ХХ-ХХІ століть у контексті позашкільної освіти» здобувачка проаналізувала передумови змін у народній хореографічній сценографії та в системі закладів позашкільної освіти на початку доби Незалежності України.

3. На нашу думку, дослідження лише б виграло від того, якби в ньому було б змістовніше розкрито потенційні можливості танцювального простору сцени.

4. Вважаємо, що робота виграла б, якби авторка визначила в дослідженні «опонентське коло» дослідників, які критично ставилися до змін у системі закладів позашкільної освіти на межі ХХ-ХХІ століть.

Мокляк Володимир Миколайович, професор, доктор педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – теорія та історія педагогіки, завідувач кафедри загальної педагогіки й андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка подав позитивний відгук із зауваженнями:

1. У вступі автореферату дисертації здобувачка просто перераховує дослідників, які займалися проблемою народної хореографічної сценографії, а в дисертації нею виділено вісім наукових площин за предметно-географічним принципом (с. 24 дисертації). Чому така розбіжність? На нашу думку, доцільно уніфікувати ці положення дисертації та автореферату.

2. На нашу думку, розкриваючи дидактичні основи змісту і засобів народної хореографічної сценографії в закладах позашкільної освіти України (кінець ХХ-ХХІ ст.), варто було б вказати на типи занять, оскільки саме заняття

поєднують педагогічно-постановочну і виконавсько-учнівську діяльність, суб'єкт-суб'єктні відносини в реалізації педагога-хореографа та учня закладу позашкільної освіти.

3. У дослідженні варто було б показати два шляхи становлення розвитку народної хореографічної сценографії у закладах позашкільної освіти – вітчизняний і європейський. У зв'язку з цим не зовсім зрозуміло, яким чином вплинула європейська традиція на оновлення змісту освіти в закладах позашкільної освіти України і за яких обставин дитячі хореографічні колективи отримали визнання на перших міжнародних конкурсах.

4. Дисертантка розглядає обраний період (період доби Незалежності України) як цілісну генезу в розвитку українського танцю і народної хореографічної сценографії. Зважаючи на те, що змін і поправок до Закону України «Про позашкільну освіту» (2000р.) було дуже багато, можливо, варто було б цей період розділити на етапи.

На дисертацію та автореферат Сокіл Людмили Михайлівни надійшло 6 відгуків:

1. Від доктора педагогічних наук, професора кафедри початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького Валентини ШПАК.

Зауважень немає.

Відгук позитивний.

2. Від кафедри розвитку освітніх галузей Полтавської академії неперервної освіти імені М.В. Остроградського (протокол № 13 від 7 серпня 2024 р.), підписаний завідувачем кафедри, кандидатом педагогічних наук, доцентом Оленою БУЙДІНОЮ.

Зауважень немає.

Відгук позитивний.

3. Від відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (протокол № 14 від 12.08.2024), підписаний доктором педагогічних наук, професором Мирославою БОВК.

Зауважень немає.

Відгук позитивний.

4. Від доктора педагогічних наук, професора, проректора з науково-педагогічної та міжнародної діяльності Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради Алли Харківської.

Зауваження: позитивно оцінюючи автореферат, зауважимо, що в роботі бажано було б указати, яким чином генеза народної хореографічної сценографії за останні 34 роки вплинула на зміни в системі закладів позашкільної освіти, на формування її теоретико-практичних засад не лише в хореографічному мистецтві.

Відгук позитивний.

5. Від доктора педагогічних наук, професора, декана факультету педагогічної і мистецької освіти, професора кафедри музики імені Григорія

Левченка Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, заслуженої артистки України Наталії СУЛАЄВОЇ.

Відгук позитивний.

Зауважень немає.

6. Від доктора педагогічних наук, професора, завідувачки кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету Оксани ПЕТРЕНКО.

Зауваження: не зовсім зрозуміло, що авторка має на увазі, коли на с. 13 автореферату зазначає, що в роботі відтворено її педагогічну модель, «всі складники якої допомагають продемонструвати народну хореографічну сценографію в дії на сучасному етапі, а також показано спадковість народної сценографії визначеного періоду й узагальнено педагогічні напрацювання попередників у цьому напрямі». Виходячи з шифру спеціальності, й завдань дослідження, більш логічним видається представлення моделей вітчизняних педагогів-хореографів й узагальнення на їх основі провідних тенденцій розвитку народної хореографічної сценографії в закладах позашкільної освіти України.

Відгук позитивний.

У дискусії взяли участь члени спеціалізованої вченої ради:

Ваховський Л. Ц., доктор педагогічних наук, професор, спеціальність 13.00.01, зауваження: бажано було б у роботі виділити періодизацію досліджуваного явища; необхідно, на мою думку, виділити тенденції, особливості розвитку народної хореографічної сценографії за останні 10 років, а також зазначити історичний аспект; **Лобода С.М.**, доктор педагогічних наук, професор, спеціальність 13.00.01, зауваження: не доречно у науковому дослідженні застосовувати стилістичні помилки у вигляді виразу «старі газети»; **Сбітнєва Л.М.**, доктор педагогічних наук, професор, спеціальність 13.00.01, зауваження: у роботі бажано було б уточнити якого віку діти брали участь в експериментальній перевірці; **Устименко-Косоріч О.А.**, доктор педагогічних наук, професор, спеціальність 13.00.01, зауважень немає; **Мордовцева Н. В.**, кандидат педагогічних наук, доцент, спеціальність 13.00.01, зауважень немає; **Курило В.С.**, доктор педагогічних наук, професор, спеціальність 13.00.01, зауважень немає; **Докучаєва В.В.** доктор педагогічних наук, професор, спеціальність 13.00.01, зауважень немає.

При проведенні таємного голосування виявилось, що з 14 членів спеціалізованої вченої ради, які взяли участь у голосуванні (з них 6 доктори наук за профілем дисертації), проголосували:

«За» – 14 членів ради;

«Проти» – немає;

Недійсних бюлетенів – немає.

Висновок

спеціалізованої вченої ради Д 29.053.03 у Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» про дисертаційну роботу **Сокіл Людмили Михайлівни** «Розвиток народної хореографічної сценографії

в закладах позашкільної освіти (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 01 – «Освіта/ Педагогіка» (13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки)

від 26 серпня 2024 року

протокол № 3

На підставі вивчення дисертаційної роботи Сокіл Людмили Михайлівни «Розвиток народної хореографічної сценографії в закладах позашкільної освіти (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)», виступів офіційних опонентів – Черкасова Володимира Федоровича, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри музичного мистецтва Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради (Ужгород); Мокляка Володимира Миколайовича, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки і андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Полтава), відгуків про автореферат дисертаційної роботи та матеріалів прилюдного захисту, спеціалізована вчена рада

ухвалила:

Дисертаційна робота Сокіл Людмили Михайлівни є самостійним завершеним дослідженням актуальної проблеми використання інноваційних технологій та нетрадиційних підходів з опанування народної хореографічної сценографії хореографами-педагогами в танцювальних колективах в закладах позашкільної освіти в Україні.

Дисертацію виконано в межах комплексної теми «Музичне мистецтво сучасності: історичний, теоретичний та практичний вектори дослідження» (державний реєстраційний номер 0119U100598) науково-дослідної роботи кафедри музичного мистецтва та хореографії і наукової теми «Якість сучасної освіти: теорія, моніторинг, технології» (державний реєстраційний номер 0117U002854) кафедри педагогіки навчально-наукового інституту педагогіки і психології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Тему дисертаційної праці затверджено Вченою радою Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (протокол № 4 від 22 грудня 2023 р.).

Актуальність теми дослідження. На новому етапі розвитку соціально-економічної сфери, культури й освіти України, одним із пріоритетних завдань педагогічної науки і практики є надання якісних освітніх послуг, серед яких особливої уваги набувають питання художньо-творчого розвитку дітей і підлітків. Це вимагає розробки інноваційних технологій у вихованні молодого покоління та спонукає до нетрадиційних підходів до створення художнього сценічного образу як основи подальшого вдосконалення юної особистості.

Народна хореографічна творчість є одним із засобів всебічного розвитку учнів, які навчаються в закладах позашкільної освіти. Висока ефективність естетичного виховання дітей засобами народної сценографії зумовлена

синкретичним характером хореографічних постановок, що об'єднує в собі музику, ритміку, образотворче мистецтво, театр і пластику рухів.

Відповідно до Закону України «Про позашкільну освіту» (2000 р.), де «...позашкільний навчальний заклад – складова системи позашкільної освіти, яка надає знання, формуючи вміння та навички за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток, підготовку до активної професійної та громадської діяльності...», а «вихованці – особи, які відвідують гуртки, клуби, творчі об'єднання, секції закладу позашкільної освіти за інтересами, здібностями та нахилами, отримують допрофесійну підготовку», підлітки знайомляться з кращими зразками українського танцю та його сценографії в освітньому процесі закладів позашкільної освіти. Саме хореографічне мистецтво найуспішніше реалізує розвиток зорових, слухових і рухових форм чуттєвого й емоційного сприйняття світу, знімає розумову втому і дає додатковий імпульс для мисленнєвої діяльності. Це засвідчує своєчасність і доцільність представленого нами дослідження, присвяченого розвитку народної сценографії в закладах позашкільної освіти України кінця ХХ і початку ХХІ століття.

Проблеми навчання і виховання особистості засобами мистецтва, у тому числі і хореографічного, як у шкільних, так і позашкільних освітніх закладах, знаходили своє відображення у дослідженнях багатьох учених різних наукових галузей: філософії, психології, педагогіки та ін. Зокрема, методологічні засади сучасної філософії освіти (В. Андрющенко, С. Балей, І. Добронравова, І. Зязюн, С. Клепко, В. Кремень, В. Лутай, В. Огнев'юк, О. Чалий та ін.); особливості розвитку та виховання особистості під впливом різних видів мистецтва розкрито у наукових доробках Т. Бабенко, І. Бежа, Л. Глазунової, А. Лебедевої, В. Мокляка, Г. Падалко, Л. та О. Сбітневих, О. Семашко, В. Тернопільської, В. Черкасова, О. Щолокової та ін.; ключові аспекти в організації позашкільної освіти та виховання висвітлені у працях І. Бежа, О. Биковської, В. Борисова, В. Вербицького, А. Капської, Б. Кобзаря, В. Мадзігона, Г. Пустовіта, Ю. Руденка, А. Сиротенка, О. Сухомлинської, Т. Сущенко.

Науково-педагогічні дослідження, в яких хореографічне мистецтво розглядається як один із допоміжних засобів фізичного, розумового, морального виховання особистості представлені в роботах Н. Власової, Ю. Гончаренко, П. Ковалю, М. Рожко, А. Тараканової, А. Фоміна, Ю. Хижняка та ін.; вплив хореографічного мистецтва на всебічний розвиток дитини та особливості їх художнього виховання аналізували Є. Васильєва, К. Зозуля, Л. Масол, О. Мартиненко, Т. Морозовська, Ю. Тараненко, Т. Сердюк, Ю. Ростовська та інші.

Зважаючи на те, що на сьогодні немає жодного комплексного дослідження, присвяченого проблемі розвитку народної хореографічної сценографії в закладах позашкільної освіти (кінець ХХ – початок ХХІ ст.), її складова в національному освітньому процесі має стати предметом наступних наукових розвідок.

Порівняльний аналіз наукових праць із наближеної до нашої теми проблематики, значущість досліджуваного питання про естетичне виховання дітей і підлітків в закладах позашкільної освіти, дали змогу виявити *суперечності* між:

– соціальним запитом на творчу особистість, здатну до самовираження у сфері хореографічного мистецтва, і недооцінкою педагогічної спільноти

важливості надбань з народної хореографічної сценографії в закладах позашкільної освіти України минулого століття і початку ХХІ ст.;

– вагомим значенням потенційної можливості народної танцювальної сценографії в художньому вихованні дітей і недостатньо ефективному практичному її використанні на сучасному етапі розвитку українського суспільства;

– необхідністю органічної й усебічної фахової перепідготовки педагога-хореографа й недостатністю всіх необхідних компонентів у системі неперервної освіти.

Таким чином, актуальність зазначеної проблеми, її недостатня розробленість в історико-педагогічній науці, потреба цілісного наукового аналізу її тенденцій та перспектив, необхідність розв'язання низки суперечностей уможливили визначення теми дисертації «Розвиток народної хореографічної сценографії в закладах позашкільної освіти України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)».

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше* на основі історико-педагогічного аналізу *виявлено й узагальнено* особливості розвитку народної хореографічної сценографії в закладах позашкільної освіти України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) за предметно-географічним принципом у методолого-педагогічній і педагогічній площинах, площині роботи колективу з музичним супроводом і регіональним контекстом; *схарактеризовано* особливості розвитку народної хореографічної сценографії в закладах позашкільної освіти України в період реформування освітньої галузі; *виявлено* принципи та специфічні методи, що складають основу роботи над народною сценографією; *схарактеризовано* основні тенденції в розвитку народної хореографічної сценографії в закладах позашкільної освіти України наприкінці ХХ – початку ХХІ століть: *позитивні* (тенденції до застосування мультимедійних технологій, до індивідуалізації в хореографічному навчанні, до відродження автентичного танцю) та *негативні* (самоізоляція дітей і підлітків у віртуальному середовищі, скорочення закладів позашкільної освіти) тенденції в розвитку народної сценографії України на сучасному етапі; *визначено спільне* (добровільна участь у колективі, фізичне виховання тіла, музично-ритмічне виховання, танцювальність), *відмінне* (обсяг сформованості хореографічних умінь та навичок учасників колективу, різна кількість видів хореографії, участь у суспільному житті ЗПО, міста, країни; створені репертуару колективу) й *особливе* (неповторність сценографії твору, здійсненого кожним хореографом-постановником) у роботі хореографічних народних колективів.

Уточнено співвідношення базових понять «сценографія» та «народна хореографічна сценографія» в концепціях різних дослідників; хронологічні межі розвитку народної хореографічної сценографії України в добу Незалежності.

Уведено до наукового обігу низку невідомих і маловідомих архівних джерел (17), що розкривають внутрішні процеси розвитку народної хореографічної сценографії в Україні наприкінці ХХ століття й до сьогодні.

Подальшого розвитку й конкретизації набуло висвітлення внеску провідних учених і педагогів-хореографів у розвиток народної хореографічної сценографії в закладах позашкільної освіти досліджуваного періоду.

Джерельна база дослідження складається з різноманітних за характером та змістом джерел: офіційні документи України, наукова й методична

література (монографії, дисертації українських учених, присвячені питанням історії, теорії, практики навчання народної хореографії в період Незалежності України, підручники, посібники, методичні рекомендації) з фондів бібліотек України, матеріали вітчизняних та зарубіжних періодичних видань, архівних документів України.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його положення й висновки можуть бути використані для подальших історико-педагогічних, культурологічних і мистецьких наукових досліджень; для вдосконалення й розширення змісту навчальних курсів з історії мистецької педагогіки та методики викладання хореографічних дисциплін. Із цією метою розроблено авторські навчально-методичні комплекси «Теорія і методика викладання народно-сценічного танцю» і «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом», які доцільно використовувати у процесі фахової підготовки здобувачів освіти зі спеціальностей 024 – Хореографія, 014.00 – Середня освіта (Хореографія) у закладах вищої освіти та в системі позашкільної освіти й самоосвіти.

Результати дисертаційної роботи *впроваджено* у навчальний процес Полтавської академії неперервної освіти імені М. В. Остроградського (довідка № 60 від 30.05.2023 р.), Павлоградської загальноосвітньої школи I – III ступенів №9 (довідка № 60-2 від 23.03.2024 р.), Полтавського мистецького ліцею імені Софії Русової Полтавської обласної ради (довідка №155 від 25.04.2024), Комунального закладу «Полтавський палац дитячої та юнацької творчості Полтавської міської ради» (довідка № 01-69/94 від 08.04.2024), Полтавської міської школи мистецтв «Мала академія мистецтв імені Раїси Кириченко» (довідка № 117/1 від 29 квітня 2024).

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації доповідалися й обговорювалися на засіданнях ученої ради навчально-наукового інституту мистецтв, кафедри музичного мистецтва та хореографії і навчально-наукового інституту педагогіки і психології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»; оприлюднені на науково-практичних конференціях різних рівнів: міжнародній – «International scientific innovations in human life. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference» (Manchester, United Kingdom, 2022); «X International Scientific and Practical Conference «Modern science: theoretical and practical view» (Spain, 2024); усеукраїнській з міжнародною участю – «Мистецька освіта та естетичне виховання молоді» (Полтава, 2022); усеукраїнських – «Стан народної хореографії в Україні та перспективи її розвитку» (Київ, 2012), «Мистецька освіта та естетичне виховання молоді» (Полтава, 2022). Спеціалізована вчена рада рекомендує використовувати результати дослідження при підготовці курсів із педагогіки, історії педагогіки, при укладанні підручників, навчальних посібників з історії педагогіки, методичних рекомендацій.

Спеціалізована вчена рада вважає, що дисертаційна робота Сокіл Людмили Михайлівни «Розвиток народної хореографічної сценографії в закладах позашкільної освіти (кінець XX – початок XXI ст.)» є завершеною науковою працею, виконаною особисто дисертанткою, що містить нові наукові положення і висновки, сукупність яких кваліфікується як вагомий внесок у розвиток загальної педагогіки та історії педагогіки.

Дисертація відповідас пп. 9, 11-13, 15 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 № 567 (зі змінами, внесеними згідно постанови Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015, №567 від 27.07.2016 р.), що дає підстави для присудження Сокіл Людмили Михайлівни наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 01 – «Освіта/ Педагогіка» (13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки).

Головуючий на засіданні
вченої ради Д 29.053.03,
доктор педагогічних наук, професор

Віталій КУРИЛО

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат педагогічних наук, доцент

Наталія МОРДОВЦЕВА

26.08.2024 р.

Атестаційна справа зареєстрована у МОН України під № _____

Затверджено рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня кандидата наук рішенням атестаційної колегії МОН України від « ____ » _____ 20 ____ року.

Видано диплом _____

Начальник атестаційного відділу _____